

# ՎԵՐԱԳԱՅՐ ՀԱՎԱՏԻՍ

1863 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1

ՍԱԼԸ

ՆՈՒՄԵՐՈ 40

## ԹԵԼԵԿՐԱԳ խՈՊԵՐԼԵՐԻ

Իջնորա. 28 Սեպ.

ժօրժ գրաւ Լօրտ ճօն Բուսէլի, վէ Լոու-  
նանիլէրին մուրախնաւարընը գապուլ իթտի:

Տիւն պիր պէօյիւք զիյաֆէթ օլուպ, Լօրտ  
Բալմէրսթըն տախի Հազըր պուլունտու:  
Լարըն Բուժ քիլիսէսինտէ Բէ Կեռա տուաւ  
օգունաճագ տըր:

Վիէննա. 28 Սեպ:

Բուսիա տէվլէ ինին Լէհիսթանտա օլան  
Հուդուգունու զայպ իթմիշ օլտուղու, զարպ  
տէվլէթի թարաֆընտան իյլան օլունմուշ  
օլտուղունտան, տիւվլէ սիւլաւէնին տախի  
պունտան պէօյլէ պու էսաս իւզըր Հարաքէթ  
իտէճէյիւն Լօնարատա մուգիմ Բալմէրսթ  
սէֆիրինին ըազը օլմուշ օլտուղունու Բէ-  
ղազէթասը եազմագտէ տիր:

Բարիս. 28 Սեպ:

Ֆրանսա պանդասը ըսգօնթօսունու կիւզ-  
տէ պէշէ չըգարտը: Տանիմարգա իլէ Ամա-  
նիա տէվլէթլէրի պէյնինտէ ճէրիան իտէն  
Շօլթայն մուարազանըն Լվրօփատապիր  
գիյուլգալ զուհուր իթմէսինէ սէպէպ օ-  
լաճաղընը՝ զազէթալէր եազմագտէ տիրէր:

## ԽԻՒԼԱՍՍՅԵ ԲՕԼԻԹԻԳԱ

Բօլիթիգայը Հազըրէտէ Լվրօփատա ճէ-  
րիան իտէն մէսէլէրին պիրի Հէման թէս-  
վիյէբէզիւր օլմուշ կիպի տիր:

Լունանիլէր աթաղըլարը թաշը մահալը  
մագսէտէ իրտիրտիլէր: Վէ պու թաշը օն-  
ւարա աթաղըլարըն մէրաթը տախի իճրա

օլտու տէր իսէք, եանըլմայըզ զանն իտէրիզ:  
Գրալըն Լթինայա կէլմէսինէ սէպէպ օլան  
մէսէլէնին պիրի վէ պաշըլըճասը թէսվիյէ  
օլունտու: Ինկիլթէրա Լէտի տաւարը, քի  
էմանէթէն քէնտի թահթը Հիմայլթինտէ  
պիր պէլտէ օլուպ, պիզըլթ Ինկիլթէրին  
զապլի իւզըր Ինկիլթէրայա Ֆայիտէսի օլ-  
մատըգտան պաշգա, զարարտան տախի խա-  
լի տէյիլ իտի, Ինկիլթէրա իշ պու տա-  
լարը Լունանա վէրտի:

Լունանիլէրին, վէ ալէ Խուսուս, շիմտի  
Հիւքիւմէթին իտարէսինտէ պաշտա պուլու-  
նանիլէրին Ֆրանսայա վէ Բթալեայա զիյա-  
տէ Հիւսնիւ թէվլէճճիւհիւլէրի վար իտի իսէ  
տէ, Օթօն գրալըն թարտ օլունմասընտան  
վէ Լունան թաճը ժօրժ գրալա թագաթիմ  
օլունալըտան պէրու, պունլար մէյլլէրինի  
Ինկիլթէրայա չէվիրտիլէր, վէ օնտան նա-  
սիհաթ իսթէտիլէր, կէրէք գրալը ինթիսապ  
իթտիքլէրինտէ վէ կէրէք ոայըր իլէրինտէ:

Ինկիլթէրանըն Լունանիսթանտէ նուֆու-  
զունու թէքսիր իթտիյինի, վէ Լունանիլէ-  
րին Հիւսնիւ թէվլէճճիւհիւլէր քէնտիսինէ  
ճէլպ իթտիյինի Հէր քէս միւշահատէ իթ-  
մէքտէ տիր, վէ Հաթթա Ինկիլթէրա տէվ-  
լէթի թարաֆընտան վագապը մագիյէտէ  
պիր մէմուրու մախսուս կէօնտէրիլմէսի, վէ  
պու մէմուրուն (Սըր Լլիօթ) տիւզճէ պիր  
գրալ զայմագամը, եախօտ պիր ազըլ Հօ-  
ճասը կիպի Հարաքէթլէր իթմէսի, վէ պու  
կիւնլէրտէ Լթինատա հէնի աջըլան պիր  
ճատտէնին իսմի Բալմէրսթըն օգալը թէսվիյէ  
օլունմասը, վէ պազըրլան շիֆօ սէտալարը  
արասընտա Ինկիլթէրանըն իսմի սըգճագիւթը  
օլունմասը, պունա պիր տէլիլէ քեաֆի տիր:  
Տէտիք քի Ինկիլթէրա Լէտի տաւարը

Եռանան թէրքիթմէսի յէ. Եռանան իսթան տէ նուֆուսունու թէքսիր իթաի, լաքին Խնկիլթէրա պու մատտէտէ պունտան պաշգա պիր շէյ տաճա գազանոր, քի զանն իտէ րիզ տիկէրինտէն տաճա մուհիմ տիր:

Եւրօփա տէվլէթլէրինտէն պազըլարընըն միլէլը միւթէլիֆէտէն էհալլէրի վար: Պէօյիւք Վափօլէօն հէման պիւթիւն Եւրօփայը զապթ իտիւպ՝ զիյրի հիւքմիւնէ ալ տըղը վազթ, պիր չօգ հիւքիւմէթլէր գրալլըղընը գաբնտաշարընա, էնիշթէսինէ վէ սույըր ագրապալարընա վէրտիքտէն սօնկրա, պիր չօղունու տախի Ֆրանսա իլէ պիրլէշտիրտի: Վափօլէօն տիւշիւպ, հիւքիւմտարան Վիէնա շէհրինտէ պիր գօնֆէրանսա ճէմ օլուպ, Եւրօփայը էսկի հիյէթինէ սօգուպ, քէնտի մէմալիքլէրինտէն թարտ օլան հիւքիւմտաւրան թախթլարընա իպգա իթտիքլէրի սըրատա, պիր գաշընը տախի քէնտի իշլէրինտէ փայաշտըլար: Պու սիյազտէն տիր, Բուսիանըն Լէհիսթանը, Բվսթրիանըն Իթալիաը, Բրուսիանըն Լէհիսթանը. Տանիմար գանըն Շէգուիկ վէ Էօլթալըն, Խնկիլթէրանըն Եթտի ատալարը վէ սայիրէ վէ սայիրէ: Եւրօփա տէվլէթլէրի, պու մէմալիքլէրի քէնտի իտարէլէրի թաճթընտա թուրտուզլարը վազթ, կէրէք խարիճտէն վէ կէրէք տախիլտէն վուգու պուլաճագ հէր տիւրլիւ միւմանաթ վէ միւխալիֆէթ զուհուրինտէլգարը գօյուպ տէֆ իթմէք իշիւն, պէյնլէրիթտէ պիր իթթիֆագ վէ ահտնամէ ագտ իթտիլէր, վէ զիյատէ գալիլէթմէքիւշիւն, իշի մէգհէպէ պաղլատըլար, վէ էօյլէ գալլ իթտիլէր քի պու ահտնամէյէ գարըն իշլէյէն վէ օնուն ահքեմմընա խալէլ կէթիրէն՝ մէգհէպէ վէ Ելաճա գարըն կիւնաճ իշլէմիշ օլաճագար, վէ էյէր կէրէք խարիճտէն վէ կէրէք տախիլտէն պիր քիմնէ պու ահտնամէին խիլաֆընտա պուլունմուշ օլալար, միւթթէֆիգ տէվլէթլէրին հէփսինն ինտինտէ Ելաճա գարըն կիւնաճ իշլէյօր կիպի սայըլաճաղընտան, ճիւլէսի պիր-

տէն անըն իւղէրինէ գըյամ իտէճէքլէրիտի. վէ պու տուր Սէյի Ելիւնա տէտիքլէրի, քի Սիւպարէք մուհիտէ տիմէք տիր: Խնկիլթէրա տէվլէթի հէր նէ գատար պու Սինթ ալլանսա տախիլ օլմատը իսէ տէ, Վիէնա գօնֆէրանսընտա ագտ օլունան սայըր մուհիտէլէրէ ախիլ օլտու:

1815 տէն պէրու հէման պու Սինթ ալիանսա խալէլ կէլմէտի տէյպիլիլիլի, լաքին սօն վազթլարտա Ֆրանսատա Պուրպօնլարըն թարտ օլուպ պիր արալըգ ճումհուր օլմատը, վէ սօնրա Վափօլէօնուն Ֆրանսա թախթընա ճիւլիւս իթմէսի, վէ կէէն Իթալիա մուհաւրէպէսինտէ Եւրպարտիա էյալէթիին Վիսթրիատան ալընըպ Սարտենիա իլէ պիրլէշտիրլիւմէսի, վէ պիր Իթալիա գրալլըղընըն իհտաւը, պիւթիւն պիւթիւն Սինթ ալիանսըն վէ Վիէնա մուհիտէսինն խիլաֆընտա իսէլէրտէ, վազթըն փօլիթիգատը, վէ ալէլ խուսուս իւշիւնճիւ Վափօլէօն, պու իթթիֆագըն պօղուլմաընա մուսալֆագ օլտու:

Խնկիլթէրա տէվլէթի Վիէնա մուսալիտէսինէ տախիլ օլուպ, վէ էհալիի միլէլը էճնէպիյէտէն պուլունան Եթտի ատալարըն պիյրի իտարէսինէ ալարըն սըրատա, Բվսթրիայա Վոմպուրտիա վէ Վիէնա իթալիլիլի վէր", վէ Բուսիայա Վէհիսթանը պրագ", տիյէմէյէճէք իաի, վէ հաթթա կէէնլէրտէ պիլգգաթ Խնկիլիլ զաղէթալարը, Վէտի ատալար էէտիմիլտէ իքէն, պիլ Բուսիայա Լէհիսթանը թէրք էթնաւըն տէյպիլիլիլի" տէյու եաղմագտա իալիլէր: Խնկիլթէրա Եթտի ատալարըն իշթէ թէրք իթտի, վէ զանն իտէրիլ քի պունուն իլէ պէրապէր Խնկիլթէրանըն էթվարը տախի պաշգա տիւրլիւ օլաճագ տըր, վէ պունտան սօնկրա Բվսթրիայա Վիէնա տիյի Իթալիայա վէր" վէ Բուսիայա Վէհիսթանը պրագ" տիմէք լաղըմ կէլէճէքօլուր իսէ, Ֆրանսատան զիյատէ Խնկիլթէրա գօլաճագ տըր:

Հէր նէ հալ իսէ, Եռանա գրալը Բէթէրապուլիա կիթտիքտէ, Բուսլարա ալըրը մէր-

Թէպէ խօշ կէօրինմբւ, վէ օրատան սովտէթ  
իտիւպ Վրանգֆօրթ շէհրիւ վասլ օլտու-  
ղունու, վէ պու կիւն տախի Վարիսէ մուվա-  
սէլէթ իտէճէյինի զազէթալէր խապէր վեր-  
մէքաէ իտի իսէլէրտէ, տիւնքի կիւն Գուրի-  
յէյէ կէլէն պիր գըթա թէլէրաֆնամէնին  
գավլի իւզրէ, միւշարէլէյ իքի կիւն էվվէլ  
Լօնտարայա վասլ օլմուշ օլուպ, պիր իքի  
հաֆթայա գատար Լթինայա վասլ օլաճաղը-  
նա շիւպհէ գալմամըլ տըր :

Ըրզիւ իսէրիւ քի գըալը միւշարէլէյ յ  
Բուսլարա խօշ կէօրինաթիւյի կիպի, Լու-  
նանիլէրին տախի մուհապէթ վէ սատա-  
գաթընա մազհար օլտուն :

Լէհ մէսէլէսի իշիւն տախի եէնի պիր հա-  
վատիս եօգ տուր : Լվօփա տէվլէթլէրի պու-  
պապտէ նէ իշէ էլ վուրաճաղարընա գարար  
վէրմէմիշլէր տիր տահա : Լնկիլիզ զազէ-  
թալարը իլք պահարտան էվվէլ պիր շէյ օ-  
լաճաղընը մէմուլ իթմէղլէր : Լաքին Լէհլի-  
լէր իլք պահարա գատար Բուսիայա մուգա-  
վէմէթ իտէպիլէճէլէր մի : Լէհ իտարէսի-  
նին պու գըլը կէշիւմէյէ պէօյիւք թէտա-  
րիքնաթը վար իսէ տէ, պիլմէյիլ քի Բու-  
սիայա գարըլ գօյաճագ գատար ճէսիմ  
մի տիր : Լվօփա տէվլէթլէրի հագգանի-  
յէթի իճրա իթմէք վէ Լէհլիլէրէ պիր սու-  
հուլէթ օլմագ իւզրէ, անլէրի ղէլթէրա-  
նախօտ քէնտի հուգուգու ուղուրունա ճէնք  
իտէն պիր միլլէթ թանըյաճաղար ըրըլ,  
նախօտ տահա տօղըուսու զազէթալէր ալ զիւ  
իտիյօրլար քի Լէհլիլէր ղէլթէրա թանըլ-  
սըն, Լաքին տէվլէթլէր պու սըրաւտա տախի  
րէսմէն պիր էֆքէար պէյան իթմէմիշլէր տիր  
տահա :

Լէհ գայմագաւր պուլունան Կըսն տիւզ  
Գօնսթանթին՝ զանն օլունուր քի խասթալը-  
ղը սէպէպինտէն մէրքէղը իտարէսի օլան  
Վարշափա շէհրինի թէրք իտիւպ պիւթիւն  
Լէհսթանը վէ իսթիւլը հաղըրէնին թէս-  
քինինի Պէրի վէ Սուրափէֆին ինսաֆընա  
իհալէ իթտի, վէ պունտան ագտէմ պէյան

օլունտուղու վէճհ իւզրէ, պունլարըն իճրա  
էթտիլի զուլմու թէստտիաթ տէրէճէյինի-  
հայէյէ վասլ օլտու : Լէհլիլէրի ասմագ՝ քէն-  
մէք՝ գուրշունա տիզմէք եէվմիյէ վուգու-  
պուլուր քէյֆիլէթլէր օլաուղու միսիլլիւ,  
քիլիսէլէր՝ սինախօլար պասըլըպ նաղմա  
օլաուղու, վէ հէր կիւն Լիպիլէրէ քէյվանլար  
չըգարըլտըղը, էվթագը հափաթիսաէ կէօրիւ-  
մէքտէ տիր :

Լէհին իտարէի խաֆիյէսի պու արալըգ  
քէնտի իշինի կէրէյի կիպի իլէրի սիւրմէք-  
տէ տիր :

Բուսիա փօլիս վէ ճասուսլարըն թէաղի-  
գաթ ու թէհարրիաթը՝ օնուն մէրքէղինի վէ  
աղալարընըն քիմ օլտուղունու պուլամատը-  
լար :

Վարշափա շէհրինին գափուլարընըն գա-  
փանմասը, վէ հէր պիր խանէնին գափու-  
սունա պէքճի վէ նօղթալար վաղ օլունմասը  
տախի պօշա չըգտը :

Իսթիլալ ֆըգալարը քէնտի հալլէրինէ  
կէօրէ իշ կէօրմէքտէ տիրլէր, վէ հէր նէ  
գատար պաղը տէֆա եէնիլաթիլէր իսէ տէ,  
ղալէպէ իթտիլէրի տախի փէք չօգ տուր :

## ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Լէհիսթան • Պէր վէճհ մուհարրէր օլան  
Թահրիրաթ, իսթիլալ ֆըրգալարընըն ըէ-  
յիսլէրինին պիրի թարաֆընտան նէլը օլու-  
նուպ, Լէհսթանըն իտարէյի խաֆիյէսինին  
րէսմի զազէթասընտա տէրճօլունմուշ տուր,  
Սալիւմ տիւր քի Բուսիա մէմուրլարը պու  
ղաղէթանըն պասմախանէսինի վէ մուհարրի  
վէմուրէթթիպլէրինի տախի պուլամատըլար :

« Գարընտալար :

« Բուսիա, միլլէթ էֆքէարընա իթտիյի  
իսթիլալաթըն պիհուտէ օլտուղունու, վէ  
պիլլիմ գուվվէթիմիլլի մահվ իթմէյէ միւզ-  
թէտիր օլամատըղընը կէօրտիւքտէ, պիլլի  
Թարումար իթմէք, գանլը տիզինի պաղըլ-

մըզա պամագ վէ էլէրիմիզի էտիրիք զէն-  
ճիրի իլէ պէնտ իթմէք մագսէտինէ իրմէք ի-  
չիւն, քէնտի պարպարըղընը թէքսիր իթ-  
մէքտէ տիր :

«Պիզլէր տախի, քի տիւշմէնին իշ պու-  
միւսիւպէթէնկիզ թէսավվուրաթընը իճրա  
իթտիրմէմէք իչիւն միւլէթի կէօզէթմէք-  
տէիզ, անըն ճէպպարըղը վէ վաճշի ինսաֆ-  
սըղըղըն» գարըզ պիզ տախի օլանճա գուվ-  
վէթիմիզի թէքսիր իտիւպ, վուգու պուլա-  
ճագ թէրթիպաթա մուաֆագաթ իտէլիմ,  
իշթէ պուենուն իչիւն սիզէ տէրիմ, եա գա-  
րընտաշարըմ, Տիւշիւնին, օնլար քի էօ-  
լիւմէրինի կէօզէրինէ ալմամըշար, օնլար  
քի եալընըզ պիր սիճիլ, քէնտիլէրինի էօլ-  
տիւրէպիլիւր օլտուղունու ինսամամըշար  
տըր, պիր եանա չէքիլսինլէր :

Եւլաճ ազմիւշան հազրէթլէրի շէհիալիք  
ֆազիլէթինի հէր քէսէ վէրմէմիշ տիր :

«Իմտի պու կիւնտէն պաշայտարագ, սա-  
աթտան սաաթա էճէլին կէլէճէյինէ հազրը  
պուլունմալըյալ սիզ կէօրիւյօրսունուզ քի  
պէն քէնտի ճանըմ էսիրկէմէյօրում, օնուն  
իչիւն սիզէ էվլէլինտէն խապէր վէրիլիմ  
քի էյէր պիրի դօրգագ տալրանաճագ օ-  
լուր իսէ, թէհամմիւլ իթմէյէճէյիմ : Իմ-  
տի թէքրար սէյլէրիմ, ճանլարընըն գըյմէ-  
թինի պիլէնլէր իչիւն կէրի չէքիլմէյէ վա-  
զըթ վար տաճա :

«Եւլէրէ իւչ կիւն մէյտան վէրիլիմ, վագ-  
թը մուպէնիտէն սօնկրա, քէնտի սէօզէրին-  
տէն կէրու տէօնմէք իսթէմէյէնլէր, Լաղըմ  
տըր քի հէր մուլսաթարալարա կէօյիւս վէր-  
սինլէր, վէ քէնտի ամիրլէրինէ իթաաթ իթ-  
սինլէր, զիրա պիլ իթաաթ վէ ճանըմըզ  
ֆէտա իթմէքլէ, պիր չօզ գուրպանլար իլէ,  
վէ հէր եէրտէ շէճաաթ իպրսղ իթմէքլէ  
վէթանըմըզ խէլսա իտէպիլիլիզ :

Գարընտաշար, իւչ կիւնտէն սօնկրա էճ-  
տաաթըմըզն պաճաաթը էվաաթ, վէ էճէլէ  
մուլսաթար կէօրէճէյիմ սիզի : Եաշաաթն

Իէհիսթանը միւսթագիւ. Եաշաաթն վէթա-  
նըմըզն համիլէրի :

Թահլէլէլէ ճիւլէլէ վէ Եաշաաթ ճիւլէլէնի  
ֆիյալէ :

69 00 Թահլէլէլէ միւսթագիւ  
57 00 Սուղատտէմ չըգարըլան Եաշաաթ  
57 30 Սուախարէն չըգարըլան Եաշաաթ

### ԻՅԼԱՆԱԹ

Իշպու զաղէթա հաֆթատա իբի տէֆա ուֆագ  
զըթա իլէ, վէ պիր տէֆա պէյիւք զըթա իլէ  
նէշը օլունուր :

|                 |     |         |
|-----------------|-----|---------|
| Պիր երըղը       | 100 | Չուրուշ |
| Ալթը պըղը       | 60  | „       |
| Իւչ պըղը        | 30  | „       |
| Ուֆագ նուսխէսի  | 1   | „       |
| Պէյիւք նուսխէսի | 2   | „       |

Թաշարար իչիւն, 50 սաաթըզ մէսաֆէտէ պու-  
լունան էյալէթլէր իչիւն սէնէվի 15 Չուրուշ վէ 100  
սաաթ մէսաֆէտէ պուլունանլար իչիւն 30 Չուրուշ  
փօսթա փարաաթ ալընըր :

Իլլանաթըն պէհէր սաթըրընտան պիր տէֆա ի-  
չիւն 60 փարա, իբի տէֆա իչիւն 40 փարա ալը-  
նաճագ տըր :

Իքի տէֆատան զիյատէ գօնուլաճագ վէ պէյիւք  
կլլանաթ իչիւն ալըր փազարըզ օլունուր :

### ՄԵՄՈՒՐԻՅՆ

ԻՍԹԱՆՊՈԼՏԱՆ Վէզիր խանընտաճ 17 6. Մի-  
նասեան Թապխանէսի :

ԻՋՄԻՏ. Մ. Յակոբ Աղա Կազարէթեան :

ՊՐՈԻՍԱ. Թէոփիլէ Աղա Գալիօնճեան :

ԷՏԻՐՆԷ. Թորոս Աղա Յօհաննէսեան :

ԹՐԱՊԶՈՒՆ. Խաշատուր Աղա Էլմասեան :

ԹԷՖՖԻԻՐ ՏԱՂ. Յարութիւն Աղա Ճամճեան :

ԳԱՅՍԷՐԻՑԷ. Յօհաննէս Աղա Ե. Պալըզճեան :

ՀԱԼԷՊ. Յովհաննէս Աղայ Բիւրքճեանօֆ :

Սպըր էյալէթլէր իչիւն տէ իլէրուտէ մէմուրլէր  
Թախսիս գըլընաճագ տըր :

ՄԻԿԷԼԻՖԻ ՂԱԶԷԹԱՆ. ԹՃԱՄԻՍՅԱՆ

ՍԱՀԻԳԻ ՄԱԹՊՈՒԱ ՎԷ ՂԱԶԷԹԱՆ

8. ՄԻՆԱՍԵԱՆ